
Ljudmila Razumovska

Draga Jelena Sergejevna

200
190
180
170
160
150
140
130
120
110
100

Ljudmila Razumovska

Draga Jelena
Sergejevna

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica,
sezona 2015/2016, uprizoritev 8
Premiera 6. in 7. aprila 2016
na malem odru SNG Nova Gorica

Zasedba	4
Pogovor z Ljudmilo Razumovsko Kaj je to, kar se sedaj dogaja z nami? Je neumnost ali izdaja?	7
Ivan Verč Še pomnite Raskolnikova?	13
Mirjana Ule O družbeni konstrukciji mladine in ideoloških projekcijah vanjo	21
Andrejka Markočič Šušmelj »Mladi so zrcalo družbe«	29
Nagrada Arna Hadžialjević	30
Čestitamo Maša Grošelj	31
In memoriam Jožku Markiču	32
Kontakti	34

Ljudmila Razumovska

Draga Jelena Sergejevna

Дорогая Елена Сергеевна, 1980

Prevajalka **Anamarija Štukelj Cusma**

Režiser **Alen Jelen**

Dramaturginja **Ana Kržišnik Blažica**

Lektorica **Laura Brataševc**

Scenografinja **Urša Loboda**

Kostumografinja **Belinda Radulović**

Skladatelj **Brane Zorman**

Oblikovalec svetlobe **Samo Oblokar**

Vodja predstave **Simon Kovačič** in **Kaja Trkman**, šepetalka **Urška Modrijan**.

Tehnični vodja **Aleksander Blažica**, tonski in video mojstri **Vladimir Hmeljak**, **Majin Maraž** in **Stojan Nemec**, lučni mojstri **Samo Oblokar** (vodja), **Marko Polanc** in **Renato Stergulc**, rekviziterja **Damijan Klanjšček** in **Gorazd Prinčič**, frizerki in maskerki **Katarina Božič** in **Hermína Kokaš**, garderoberki **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič**, odrski mojster **Staško Marinič**, odrski tehniki **Dean Petrovič**, **Bogdan Repič** in **Dominik Špacapan**, vrviščarja **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**, odrski delavec **Jurij Modic**, šivilje **Nevenka Tomašević** (vodja), **Marinka Colja** in **Tatjana Kolenc**, mizarja **Marko Mladovan** (vodja) in **Primož Markočič**.

Predstava nima odmora.

Jelena Sergejevna **Stannia Boninsegna** k. g.
Volodja **Nejc Cijan Garlatti / Vito Weis** k. g.
Paša **Andrej Zalesjak**
Alja **Maša Grošelj** k. g.
Vitja **Žiga Udir**

Kaj je to, kar se sedaj dogaja z nami? Je to neumnost ali izdaja?

Pogovor z Ljudmilo Razumovsko

Ljudmila Nikolajevna Razumovska (1949) je kot otrok živela v različnih mestih nekdanje Sovjetske zveze, od leta 1959 pa v Leningradu. Leta 1974 je diplomirala na leningrajski Akademiji za gledališče, glasbo in film (LGITMiK). Po rojstvu hčerke leta 1975 je začela pisati drame, v letih 1978 in 1979 pa je podiplomski študij nadaljevala na Državni akademiji za gledališke umetnosti v Moskvi (GITIS). V tem času je prejela naročilo Ministrstva za kulturo Sovjetske zveze, naj napiše igro o »težavnih najstnikih« – rezultat naročila je bilo dramsko besedilo *Draga Jelena Sergejevna*. Oblast je bila nad delom šokirana in ogorčena. O besedilu Razumovske je žolčno razpravljal Centralni komite in sklenil, da je »prišlo do napake v mehanizmih preverjanja«. Tej »napaki« je takoj sledila prepoved, in sicer, kakor je takrat obrazložilo Ministrstvo za kulturo, zaradi »lažnega in mračnega prikazovanja teženj sovjetske mladine«. Po padcu železne zaves je drama doživela senzacionalen uspeh in od takrat se uprizarja v mnogih gledališčih v Rusiji in po vsem svetu.

Razumovska odtlej v dramah in romanih svoje države in njenih ljudi ne izpusti izpod

drobnogleda. Do njih je vseskozi izrazito kritična in hkrati materinsko ljubeča. Zaradi svojega ostrega jezika je bila pri nekdanjih in današnjih oblasteh precej nezaželeno, o čemer je spregovorila v pogovoru z novinarjem Pavlom Gladnevom za rusko televizijo PiterTV leta 2010; od svojih stališč pa tudi danes ne odstopa.

Tokratno uprizoritev drame *Draga Jelena Sergejevna* v SNG Nova Gorica režira Alen Jelen (1970), ki je diplomiral iz dramaturgije in režije na Ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT). Kot radijski režiser je zaposlen na RTV Slovenija v Uredništvu igranega programa, pred tem je več let deloval kot novinar, napovedovalec in urednik na različnih radijskih postajah. Z Ljudmilo Razumovsko imata skupno lastnost, saj tako kot ona s svojim gledališkim delom izziva javnost s tabuiziranimi in običajno neuprizarjanimi temami. Kot vodja ŠKUC gledališča, ki ga je ustanovil leta 2000, in kot gledališki režiser se odloča za uprizarjanje mejnih tematik – tistih, ki spravljajo v zadrego in razgaljajo skrito: vseh vrst prepovedane ljubezni, spolnega nasilja, deviantnosti mladih, zatiranja drugačnih in nemočnih ... Tako Jelen kot Razumovska sta in ostajata v svojih stališčih radikalna, predvsem v nazorih o resnični morali srca in človekovem dostojanstvu, pravici do svobodne izbire in spoštovanju najvrednejšega – človeka.

Ljudmila Nikolajevna Razumovska, draga Jelena Sergejevna – dovolite, da vas tako imenujem – kje danes živijo vaši junaki?

Odšli so s prestolničnih odrov, vendar moje drame še vedno živijo v tujini in v provinci.

Stannia Boninsegna, Žiga Udir, Vito Weis in Maša Grošelj

Zakaj mislite, da vaši junaki še živijo v provinci, zakaj so tam še potrebni?

Mislím, da se v provinci še ohranja zanimanje za to, kar se v sodobnem življenju dogaja s človekom. Provinca zaenkrat še ni tako močno okužena z dvoličnostjo in hlepenjem po dobičku. Tam lahko z ljudmi še govorimo o medčloveških odnosih, o dejanjih, značajih, dogodkih itn. Zdi se mi, da je tam sodobni človek bolj na varnem.

Na žalost smo gledalca pripeljali do tega, da je prenasičen z zabavo. Zato se današnjim gledališkim režiserjem zdi, da nečesa resnega ljudje ne bodo hoteli gledati. Vendar menim, da je tovrstno razmišljanje zmotno.

Zdi se, da je tako ukazano.

Da, to je ukaz od zgoraj, ne vem, čigav ... No, ne bova o podrobnostih. Rada bi navedla primer: ko so pred nekaj leti na televiziji predvajali nadaljevanko *Idiot*, so se vsi čudili visoki gledanosti. Očitno gledalca ne poznajo in mu ne zaupajo. Nanj gledajo kot na revčka – mi te hranimo s tem, jedel boš to in ničesar drugega, saj po našem mnenju drugega nisi zmožen jesti. In ta vzvišen odnos do gledalca, do ljudi sploh, je grozljiv. Gledalec bi z veseljem gledal resne nadaljevanke. Hoče torej nekaj drugega; vse to, kar nam vsiljujejo, je laž. Prepričujejo nas, da ljudje hočejo primitivizem. Vendar mislim, da še niso utegnili vseh pokvariti, da velik del ljudi z jasno zavestjo še obstaja in hoče nekaj povsem drugega – vedeti resnico o svetu, v katerem živi.

Zakaj gledališče nikoli ni obstajalo brez sodobne dramatike? V obdobju pred revolucijo je bilo ob Čehovu na desetine avtorjev, na katere smo pozabili, a so vsi pisali o sodobnem življenju. Gledališča so uprizarjala njihove drame in gledalci so jih z zanimanjem gledali, saj so odsevale težave takratnega časa. Enako je bilo v sovjetskem času. Nekatere lahko naštejemo na prste – Volodin, Rozov, Arbuzov, Vampilov, toda ob teh avtorjih je bila še vsaj desetina drugih, ki so bili v svojem času popularni, saj so tako ali drugače govorili o sodobnem življenju. Zdaj pa se dogaja nekaj paradoksalnega, sodobna dramatika je vržena čez krov sodobnega gledališkega procesa. Komercialni interes je zapolnil praktično ves odski prostor.

Torej je to slabše kot cenzura?

Vsekakor.

Vi ste namreč navedli avtorje, ki so pisali v času, ko se ni smelo govoriti o ničemer.

Mislím, da se zdaj dogajajo veliko slabše stvari. Kot že tolikokrat, smo razrušili vse – do temeljev. Našo kulturo, našo mentaliteto, naše vrednote – duhovne in etične. Ne mislim, da je popolnoma vse v ruševinah – govorim o tendencah, govorim o tem, da se je veliko tega že zgodilo.

Zrasla je generacija, ki ne pozna svoje klasične literature, svoje zgodovine, svoje države, niti vrednot, na katerih Rusija temelji že tisoč let. Vse to so plodovi tako imenovane

Andrej Zalesjak in Žiga Udir

perestrojke. Ob tem pomislim na politika Miljukova, ki je bil po revoluciji leta 1917 zelo ponosen, da je njegov predrevolucijski govor služil kot prva salva revolucije. V tem govoru je obtožil carja in vso njegovo vladno. Miljukov je ob vsaki obtožbi domnevno vzklikal: »Kaj je to? Neumnost ali izdaja?« Zdaj lahko v prostor pošljem enako vprašanje: »Kaj je to, kar se sedaj dogaja z nami? Je neumnost ali izdaja?« V državi je namreč razrušeno vse – vojaška infrastruktura, šolstvo, medicina itn. Tudi gledališče se je znašlo znotraj tega procesa. Ne moremo namreč izločiti enega samega problema in razmišljati, na primer, zakaj je gledališče takšno, zakaj ne postavlja sodobnih tekstov. Zato, ker ruski sodobni teksti niso potrebni. Zato, ker težave, s katerimi se v življenju srečuje vsak človek, za režiserja niso zanimive.

In tudi vas lahko zavrnejo?

Vsekakor. Meni se je zdelo, da med pisanjem »zadenem v črno«, v najbolj pereče dogodke sedanosti. A se je izkazalo, da naše gledališče tega ne potrebuje. Naj bo še tako paradoksalno, a drame z najbolj bolečimi temami so bile na oder postavljene na zahodu. Sodoben človek in njegovi problemi pri nas nikogar ne zanimajo. To je grozljivo dejstvo.

Obstaja tudi drugačno mnenje – da se danes vzgaja novo družbo, nove ljudi, v starih časih pa naj ostane vse slabo in vse, kar je s tistimi časi povezano.

Kar počnejo z našo zgodovino, je grozno. Z njo so storili isto kot boljševiki. Izbrisali so celotno sovjetsko epoho, ki se lahko po-

hvali s kolosalnimi dosežki; od teh dosežkov, oprostite, živimo še zdaj. Le kako jih ni sram izbrisati svoje starše, stare starše, njihovo ogromno delo, vse njihove dosežke?

Se, na primer, moskovska gledališča, ki dobijo vaše besedilo, vprašajo – kaj lahko Ljudmila Razumovska sploh še pove?

Prvič, *Drago Jeleno Sergejevno* še vedno igrajo povsod po svetu, zdaj po tej predlogi, a z drugim imenom, snemajo film v Franciji. *Drago Jeleno Sergejevno* so seveda igrali v vseh ruskih gledališčih in je ni več potrebno igrati, saj se je proces že začel odvijati in sedaj na televiziji vrtijo nadaljevanko *Šola*. Prej je bil začetek, zdaj prihajajo sadovi. Sama vse to razumem, zato nimam nobenih pripomb glede gospode, ki v ozadju vse organizira. Pri tem mislim tako gledališko področje kot tudi kulturo na splošno.

Sami ste me pripeljali do naslednjega vprašanja – vi ste torej opustili upanje ...

Ne, to ne pomeni, da sem za seboj zaloputnila vrata, to ni moj način ...

Vaš ni; kaj pa drugi, ki so vam podobni?

Ne vem, morda so bolj prizadeti. Tako pač je, gledališče me tako, kakršno je danes, ne zanima več. Jaz sem namreč pristašica ruskega tradicionalnega gledališča, ki je, če povem z Gogoljevimi besedami, »kraj, kjer lahko med ljudi širimo veliko dobrote.« S tem se popolnoma strinjam in mislim, da je to tradicionalna pot ruskega gledališča. Kaj mi bo gledališče, ki promovira zlo, razvrat, primitivizem? In postopoma sta me začeli najbolj zanimati ruska zgodovina in ruski ljudje. Moj zadnji roman je posvečen prav tej temi. Kot je dejal Puškin: usoda človeka in usoda naroda.

Tragična usoda Rusije v dvajsetem stoletju. In tudi moje novo delo, ki ga sedaj pišem, je posvečeno tej temi, natančneje, duhovnim pobudam ruske revolucije z obravnavanjem naše splošne zgodovine.

Zdi se, da je vsa inteligenca izmučena – ob skodelici čaja razmišlja o usodi Rusije. Morda bi morala pogosteje dvigniti glas?

Prav imate. Treba je nastopati in govoriti. V osemdesetih letih se je pojavila cela plejada mladih dramatikov, tako v Moskvi kot v Peterburgu. Vsi obenem. Zdaj seveda tega ni. Takrat so ta pojav poimenovali novi val. Jaz pa se vseeno nadejam, da bo Bog podaljšal dneve in leta sveta in človeštva ter da se bo s političnimi spremembami (oprostite, a res upam, da bo do njih prišlo) spremenilo tudi stanje v kulturi in na drugih področjih. Mislim, da današnja situacija ne more trajati dolgo, že tako traja predolgo. Ne mislim le na konkretno stanje v gledališču, temveč na vse, kar se dogaja v naši državi.

Tudi če se bo situacija domnevno spremenila, je gledalec zdaj drugačen, digitalen, elektronski.

Nič hudega. Tudi po revoluciji se je pojavil popolnoma nov gledalec, ki je rušil cerkve. Toda občinstvo se je postopoma spremenilo. Res pa je bil odnos takratne sovjetske vlade do izobraževanja ljudi povsem drugačen – učiti se, učiti se in še enkrat učiti se! Tedaj se je to spodbujalo, to je bila državna politika. Veliko se je vlagalo v izobraževanje.

Ziga Udir in Stannia Boninsegna

No, saj imamo tudi zdaj nacionalne projekte izobraževanja ...

Saj se zavedate, da so to le besede, besede, besede, kot je rekel Hamlet. Imeli smo številne nacionalne projekte: dostopno bivališče, kmetijstvo, pa še vedno večino hrane uvažamo – to je vse del nacionalnega programa, kajne? Kljub nacionalnemu programu imamo milijon otrok, ki ne hodijo v šolo, imamo šest milijonov narkomanov. Na žalost je to že izgubljena generacija, ti narkomani bodo kmalu umrli. Jaz pa pišem za preostanek ruskih ljudi.

In koliko nas je ostalo?

Malo, a smo živi. Če bomo nehali piti vodko in se bomo obrnili k Bogu ter ga prosili odpuščanja, nas bo vedno več. Ne, mi ne bomo umr-

li. Ruski narod bo ostal na zemlji do drugega Kristusovega prihoda, do konca časa. Ruski narod bo ostal, saj pravoslavje ne more izginiti.

Zdaj naju bodo gotovo obtožili, da postajava ideološka ...

Kar naj, pri nas imamo pluralizem in demokracijo. Lahko razpravljava, o čemer hočeva – zakaj lahko nekateri govorijo o homoseksualnosti, o božjih zapovedih pa ne moreva govoriti? Tega ne razmem.

... Čas bo pokazal, ali so ruski ljudje, ki trezno mislijo, v večini ali v manjšini ...

Pogovarjal se je Pavel Gladnev
Pripravila Ana Kržišnik Blažica
Prevedel Simon Dobravec

Ivan Verč

Še pomnite Raskolnikova?

Na prehodu iz stare v novo Rusijo se konflikt generacij razkriva tudi kot različna recepcija književnosti in njenega sporočila. V izvirnem besedilu drame *Draga Jelena Sergejevna* (1980) Ljudmile Razumovske se ime Dostojevskega, posredno ali neposredno, večkrat pojavlja in ob drugih znanih imenih iz ruskega sveta (v slovenskem prevodu je njihovo število nekoliko zreducirano) ustvarja razpoznavno kulturno ozadje dogajanja na odru.

Sklicevanje na Dostojevskega je potrjevanje ustaljenega kulturnega modela, ki tudi v književnosti išče odgovore na etična vprašanja. Gimnazijec Paša, ki se je svojčas »ukvarjal z Dostojevskim«, se sprašuje, zakaj Bog dopušča otroške solze. Če jih dopušča, pomeni, da je v svetu, ki ga je Bog ustvaril, zlo neodtujljivi del našega bivanja. Izvor zla je v svobodi, ki je bila z Evangelijem podarjena človeku. Če nam je Bog dal svobodo, zakaj bi nas kdo moral »na silo privedi k dobremu«? Za Volodjo, vodjo najstniške združbe, je izbira med dobrim in zlom merilo potrjevanja lastne svobode: »Kar se bo zdelo večini smrtnikov obsojanja vredno, ne bo prav nič presenetilo tistega, ki ima v svojih pogledih več svobode.« Zanj je svoboda vprašanje moči, ki se ne umešča »v okvire običajne morale«. Kot »človek nove dobe« bo povlekel ruski narod iz »dreka«, kamor so ga potisnili očetje. Njegov cilj je vzvišen: prebiti se onkraj golega »preživetja« in »živeti« dobro. Za dosego tega cilja

moraš biti esteta, kot pravi o sebi, lepota pa je na svetu zato, da ob njej uživaš. Vsemogočno si moraš vzeti v roke usodo drugih (tako se vede tudi v odnosu do ostalih članov družine). Vse ostalo je za »idiotske moraliste«: »Ko govorimo o Petru Velikem, niti za moment ne pomislimo na moralo.«

Jelena Sergejevna, profesorica matematike, ki ji gimnazijci očitajo generacijski fiasco dobronamernosti in idealistični »kompleks Antigone«, te intelektualne igre ne sprejema. Mar samo zato, ker na svetu vlada zlo, ni več »dobrih, poštenih in pokončnih« ljudi? Zlo ni estetski užitek, je zavestno zavračanje dobrote, resnice in lepote. Svoboda ni sopomenka za vsemogočnost (postalinska generacija šestdesetih let je v njej videla predvsem totalitarno prakso) in ni ravnodušna izbira med dobrim in zlom, je odgovornost, ki zahteva dejanje, če ne junaško, vsaj v skladu z deontologijo. Večna nepopolnost sveta ni udobni alibi, ki nam mimo vsake morale dopušča utilitaristično izbiro za »čim večji kos torte«: iz sovjetske izkušnje Jelena Sergejevna pozna »hudobijo, hinavščino, nizkotnost« enako dobro kot njeni učenci, zanjo pa je »nizkotnost zmeraj nizkotnost, zločin zmeraj zločin! In laž je samo laž, podlost samo podlost!« Na kvazi-evangeljske argumentacije gimnazijcev – »Daj trpečemu in veliko ti bo odpuščen« – Jelena Sergejevna odgovarja s priliko o Kristusu v puščavi: res je, da je (ruski) narod trpeč (lačen kot Jezus), vendar človek »ne živi samo od kruha«. Tudi sklicevanje na odločilno vlogo močnih osebnosti (Petra Velikega, ki je onkraj morale) je zanjo prežvečena misel, Volodji pa je potrebno kot dokaz, da zgodovina že od nekdaj pozna izbiro nemoralnega sredstva za dosego svojega cilja – »Mene vodi interes, ne morala.«

Stannia Boninsegna, Žiga Udir, Nejc Cijan, Garlatti, Maša Grošelj in Andrej Zalesjak

Te argumentacije kažejo, da so se z zastavljenimi vprašanji in različnimi odzivi nanje učitelji in učenci že dolgo ukvarjali. V drami *Draga Jelena Sergejevna* Ljudmila Razumovska piše o profesorici, ki je v obdobju postalinške *odjuge* (konec petdesetih in začetek šestdesetih let) kot razpoznavni znak poštenosti, neboječnosti in iskrenosti verjetno nosila pod pazduho Hemingwayevo knjigo. V generacijski konflikt stopijo njeni gimnazijci, ki so se rodili, ko je to obdobje že prešlo in je zavladal brežnjevski *zastoj* (1965–1982). Čeprav razočaranja nad neuspehim preobratom ni mogla javno izpovedati, je mlada generacija sedemdesetih let potihoma razširila svoj kritični odnos na vse pojave, ki so v ruski (sovjetski) družbi delovali kot svetinje. Pod udarom sta se znašli ne le sovjetska književnost poučnega socialističnega realizma, temveč ruska književnost nasploh, še

posebno znameniti realistični roman devetnajstega stoletja, ki je tudi v socializmu deloval kot vzorec moralnega življenja in kažipot. V sedemdesetih letih dvajsetega stoletja so gimnazijci Volodja, Paša, Vitja in Alja verjetno odgovarjali na anonimno anketo, ki so jo pripravile šolske oblasti. Na vprašanje, kaj mislijo o romanu *Zločin in kazen* F. M. Dostojevskega in kako ocenjujejo moralno početje Raskolnikova, so odgovorili z vrsto tehničnih opravičil za umor stare oderuhinje. Kot drugi literarni liki se jim je tudi Raskolnikov razkril kot vzorčni model moralnega dejanja, vreden posnemanja. Učitelje, morda tudi Jeleno Sergejevno, je zajela panika, zgražali so se nad mladino in se zaprepadeno spraševali, kako je to mogoče. Ko je sovjetska cenzura dramo Razumovske prepovedala, je svojo odločitev motivirala z dejstvom, da »pri nas česa takega ni«. Ponesrečena anketa med

Žiga Udir, Andrej Zalesjak in Nejc Cijan Garlatti

gimnazijci (z vidika uradnega obzorja pričakovanja) in začetna prepoved uprizoritve Razumovske (podobni posegi cenzure so bili takrat pogosti) kažejo na klice spremenjenega odnosa do podedovanih kategorij humanističnega mišljenja. Nič nenavadnega ni, da je novo razmišljanje o pomenu in vlogi ruske tradicije privrelo na površje ob razpadu Sovjetske zveze (1991–1992) in se obregnilo ob glavne nosilce humanističnih vrednot: ruski roman devetnajstega stoletja naj bi namreč zagovarjal (pre)visoka etična načela in s tem naredil več škode kot koristi. Nekateri odzivi so bili kategorični: humanistični naboj velike književnosti ni rešil Rusije tragedij dvajsetega stoletja in zato nima več smisla pisati literature (Šalamov). Etična naravnost ruske književnosti naj bi rodila svoje nasprotje: če so bila visoka načela nedosegljiva za navadne smrtnike, se je vedno

našel kdo, ki si je določil vlogo izbranca in drugim narekoval pravila »moralnega« vodenja. Kot se rado dogaja, ko oblast določa, kaj je moralno dobro in kaj ni, so se tudi etična načela sprevrgla v kanonizirano laž. Na začetku devetdesetih let je na zid peterburške hiše, kjer naj bi v svoji »čumnati« živel Raskolnikov, nekdo zapisal »imam naslov še ene starke« in s tem (ironično? zares?) vabil junaka Dostojevskega, naj ponovno vzame v roke sekiro. Občutek, da je napočil čas za obračun s podedovano literarno kulturo in z njeno tradicionalno odrešujočo vlogo, je takrat sprostil rusko literarno sceno in *novi val* neobremenjenih pisateljev se je uspešno prebil na površje. Poskus je bil kratkotrajen. Posovjetski svet je kazal drugačno podobo. Nasilje in korupcija sta postala vsakdanja praksa, ki je nobena osvobajajoča sprostitev literarnega spomina ni mogla zaježiti.

Vito Weis, Maša Grošelj in Žiga Udir

Potrebno je bilo iskati nove temelje, ki jih je ruski človek odkrival predvsem v pravoslavni tradiciji. Skoraj trideset let po drami *Draga Jelena Sergejevna* je leta 2007 Ljudmila Razumovska izjavila, da so nekoč ljudje še razmišljali o »razliki med dobrim in zlom, grehom in pravičnostjo, zločinom in kaznijo«, dovolj je, da »se spomnimo Raskolnikova«. Po njenem mnenju je nasilje postalo samo sebi namen, novi Raskolnikovi pa so samo ubijalci.

Drama *Draga Jelena Sergejevna* pripoveduje zgodbo o prehojeni poti dveh generacij, njenem upanju in razočaranju. Čeprav se je že v sedemdesetih letih vzorčna vloga ruske književnosti začela krhati, v šoli učenci in učitelji še vedno berejo iste knjige, vendar humanistični naboj velikih romanov gimnazijcev ne gane več. Iz njih črpajo prežvečene misli, ki naj kot avtoritetni citat podkrepijo

pot do trivialnega »vzvišenega« cilja (opraviti maturo z odliko in si tako zagotoviti vpis na fakulteto, ki podjetnim ljudem odpira pot v udobno bodočnost). Vse v imenu svobodne izbire, o kateri pripoveduje sam Dostojevski. Ko se njegov junak odloča, ali naj v imenu »vzvišenega in prekrasnega« reši mlado prostitutko Lizo, jo v imenu svobodne izbire poniža (*Človek iz podtalja*). Veliki inkvizitor (*Bratje Karamazovi*) očita Jezusu napako: prav zato, ker nam je podaril svobodo, bo v njenem imenu človek izbral korist pred moralo. Če se kdo odloči za moralo (kot Jelena Sergejevna), pomeni, da je bil »slabo vzgojen«. V načrtovanem predgovoru k romanu *Mladenič* Dostojevski pravi, da je slabo vzgojen tudi Andrej Bolkonski (*Vojna in mir*): v vojaški bolnici doživi katarzično samopomiritev, ko na sosednjem ležišču zagleda, kako režejo nogo Anatoliju, ki

Žiga Udir in Maša Grošelj

je zapeljal njegovo ljubljeno Natašo. Zakaj bi morali ob branju Andrejevega poboljšanja v ganljivem Tolstojevem prizoru »točiti grenke solze«? »Podtalni človek« se ne bi nikoli poboljšal. Če je svoboda dokazovanje moči, je v imenu višjega cilja mogoče žrtvovati tudi Vitjo (alkoholika) in Aljo (dekle, ki ji je »narava dala nekaj adutov«, za Volodjo pa je »kurba«). Ker mu Jelena Sergejevna noče izročiti ključa sefa, kjer so shranjene maturitetne naloge, se Volodja odloči, da bo poskušal svoj cilj doseči z manipulacijo »slabo vzgojenega« idealista, o literarnem profilu katerega sicer nekaj ve, a mu je duševno tuj: profesorico idealistko je pač »treba dobit na usmiljenje«, na sočustvovanje z »najhujšo pijanduro« in s »kurbo«. Vitjo bo vrgel iz sedmega nadstropja, Aljo pa posilil. Profesorici se bosta zasmilila in izročila jim bo ključ. Vitja in Alja sta »nuli« iz literarnega

niza »ponižanih in razžaljenih«, Volodja je vse. Drugim in predvsem sebi mora dokazati, da je človek moči. Nekako tako kot v *Zločinu in kazni*: Raskolnikov se odloči za umor oderuhinje (»ostudne in škodljive uši«), zato da bi na sebi preizkusil, ali ni morda tudi sam nepotrebna in šibka »uš«.

Iz teh in podobnih literarnih reminiscenc gimnazijci kvazi-filozofsko utemeljujejo svojo etično izbiro. Iz iste ali podobne literarne zakladnice Jelena Sergejevna črpa filozofske in religiozne argumente za odpor. Od Raskolnikova sicer prevzema *problem* etične izbire med dobrim in zlom, ne pa njegovega *dejanja* (Razumovska pravi o Raskolnikovu: »on se je vsaj mučil«). Iskanje razmerja med ciljem in sredstvi je nasploh ena od velikih tem književnosti, ne le ruske: že v Balzacovem *Očetu Goriotu* se nekdo sprašuje, ali

Stannia Boninsegna

bi bil za lastno materialno obogatitev kdo res pripravljen, samo z močjo volje, umoriti starega in nikomur potrebnega mandarina v daljni Kitajski. V primerjavi z gimnazijci, ki jim je književnost uporabna bližnjica do ne-kompromisnega cilja (do denarja in oblasti), Jelena Sergejevna odkriva v njej drugačne sugestije (»nismo razmišljali o sebi, ampak o smislu življenja, zgodovine in prihodnosti«). Trditev, da je redkim izbrancem dovoljeno biti onkraj morale, je zanjo preživela vsaj od Puškinovega *Bronastega jezdec* (1833): visoki cilj Petra Velikega za dobrobit Rusije (njena posodobitev, ustanovitev Sankt Peterburga kot »okna« v Evropo) ni sprejemljiv, če se vanj vpisuje smrt nedolžnega dekleta (Paraše). Podobno lahko beremo v Dostojevskem: ali »sme človek graditi svojo srečo na nesreči drugega«, ali je mogoče »graditi stavbo človeške usode« in imeti pred seboj

»cilj, da osrečite ljudi«, če je cena zanj »osramotitev, onečaščenje in izmučenje« enega samega poštenega starčka (*O Puškinu*)? Trpeči otrok in njegove solze (*zamučennyj rebenok* in *slezinki* pri Dostojevskem), ki za gimnazijca Pašo potrjujejo prevlado zla, so za profesorico etično merilo naših dejanj. Za svojo svobodno izbiro se je odločila že v mladosti, ko je razumela, da za zlo ni nikakršnih zunanjih opravičil ali motivacij. Vse je odvisno od nas samih. Morda je v šestdesetih letih imela v rokah *Mojstra in Margareto* Mihaila Bulgakova in je iz dialoga med Poncijem Pilatom in Ješuo Ga-Nocrijem razbrala, da je zlo le mera naše slabosti, naše moralne lenivosti: zoper duhovno otopelost je dovolj, da »en sam človek reče ne vsemu slabemu«. Dostojevski pravi, da bi tako ustavilo zlo »v eni minuti« (*Sanje smešnega človeka*). Ko Jelena Sergejevna govori o lepoti, govori

o duhovni lepoti: »lepota ni samo strašna, ampak tudi skrivnostna stvar. Tu se vrag z Bogom bojuje in bojišča so – človeška srca«, pravi Dimitrij Karamazov. Ob tako različnih etičnih načelih ni več prostora za dialog z Volodjo: če je zanj zlo estetski užitek, korenine profesoričine lepote segajo veliko globlje. Znamenita izjava kneza Miškina, da bo »lepota rešila svet« (*Idiot*), ni primerljiva z Volodjevo estetiko. Po grško-bizantinski tradiciji se ruska *krasota* (lepota) nerazdružljivo spaja z dobroto, resničnostjo in pravičnostjo. Za pravoslavnega vernika in za rusko kulturo nasploh pogled na ikono ni estetski užitek, je odkrivanje večpomenske lepote upodobljenega obraza (najpogosteje Kristusovega).

Volodja je prerezal svoje globlje korenine, ves je prevzet od nove koristljubne zahodne kulture podjetnega človeka in od njego-

ve kvazi-etike. Tako ali drugače bo svoj cilj dosegel, morda bo celo postal novi *Wolf of Wall Street*. Piar službo bo verjetno vodil »pridigarska pošast« Paša, ki mu bo uslužno pisal priložnostne lepobesedne govore. Raskolnikova sta že zdavnaj odpisala in prav nič se ne bosta mučila, ko bosta z občutkom za estetiko osramotila, onečastila in izmučila starčka ali otroka, za katera še vedela ne bosta, kdo in kaj sploh sta.

Jelena Sergejevna se prevladi zla noče pridružiti. Razorožena in osamljena se umakne vase in se zaklene v kopalnico. Ne vemo, ali sliši zadnje Vitjeve besede usmiljenja in Aljine otroške solze. V njunih človeških srcih se vrag še vedno bojuje z Bogom. Ponižani in razžaljeni nam morda pišejo drugačno zgodbo.

Stannia Boninsegna, Andrej Zalesjak, Maša Grošelj in Nejc Cijan Garlatti

Mirjana Ule

O družbeni konstrukciji mladine in ideoloških projekcijah vanjo

JELENA SERGEJEVNA: Kar me preseneča pri vas mladih, je ta brezskrbnost v razmišljanju. Moja generacija je bila veliko manj kategorična v svojih ocenah.

PAŠA: Itak. Vsaka generacija mora v kakšni stvari preseči prejšnjo. To je zakon napredka.

Pojem *mladina* je zmes objektivnih generacijskih in socialnih določil ter družbeno-ideoloških konstrukcij. Vendar ohranja pomembno simbolno vrednost, ker odpira cel sklop predstav in idej o tem, kaj naj bi mladi bili in kaj ne. Teza o mladini kot ideološkem konstrukt ne pomeni, da je vse, kar ji pripisujemo ali kar si pripisuje sama, iluzija, ki prikriva dejanskost. Pomeni pa, da so ideološke naložbe in simbolne predstave o njenem družbenem položaju pomemben del konstrukcije pojma mladine. Sklop resnic in iluzij morda pri nobeni drugi družbeni skupini ni tako medsebojno prepleten.

Ta družbeni in ideološki interes skrbi za ohranjanje posebnega socialnega statusa, ki temelji na nekakšnem podaljšanem so-

cialnem otroštvu mladih. Socialno otroštvo je namreč oblika odvisnosti od pedagoških, normativnih in represivnih institucij družbe, ki določajo vrstni red doseganja pristojnosti odraslih, te pa zapovedujejo ali prepovedujejo dejavnosti in prakse v mladosti. Ta odvisnost je povezana tudi z represijo, na primer ukrepi za neodobravano vedenje. Treba je opravičiti zadrževanje mladih v »čakalnici« za vstop v odraslost, v polnopravno državljanstvo in ekonomsko samostojnost. Oblast si tako prilašča neplačano specifično delo mladih, namreč izobraževanje ter razvijanje delovnih kvalifikacij.

Oblikovanje mladine kot svojske družbene skupine so že v njenem nastajanju spremljali romantični upi na eni strani ter strahovi in družbena panika na drugi. Zanimivo je, da so strahovi bolj povezani z oblikovanjem skupinske identitete mladih in nevarnosti tveganih vedenj – pijančevanje, razgrajanje, politični protesti – kot pa s strahovi ob prehodu v odraslost – zaposlitev, primerna izobrazbi in talentom mladih ter ekonomska osamosvojitvev. Ena od posledic teh strahov je razumevanje mladine kot »drugega« in vznik državnih institucij, ki prevzamejo odgovornost za nadzorovanje vedenja in delovanja mladih.

Da so mladi razvojni potencial sodobnih družb, je drugi stereotip, po svoje prav tako ideološki kot prvi, o neizkušeni in nevednosti mladih. Predvsem zato, ker je sam pojem razvojnega potenciala pomenko razcepljen, odvisen od tega, kakšen razvoj družbe in kakšen potencial imamo v mislih. Kot kažejo zgodovinske izkušnje, imajo mladi potencial za vse vrste razvojev. Od devetnajstega stoletja do danes so

Maša Grošelj in Vito Weiss

bili tako nosilci idej demokracije, svobode, civilne družbe, družbenih gibanj kot udeleženci represivno totalitarnih gibanj.

PAŠA: Zakaj, za koji kurac, se moramo ves čas tako grebst? V srednji šoli moraš bit grebator, da imaš dobro spričevalo, tukaj moraš bit baraba, da dobiš nekaj dodatnih točk, in če jih nimaš te vržejo. Samo totalen idiot lahko vzame resno to igro. A ne razumete, da ne branite velikih človekoljubnih idej, ampak birokratski stroj in njegovo hinavsko zatiralsko moralo?

Ena najpomembnejših izkušenj mladih vseh slojev v sodobnih družbah je šolanje, zato je šola tudi najmočnejši ideološki aparat, ki konstituira socialno otroštvo. Šolanje zajame mlade vseh družbenih slojev v njihovem najpomembnejšem razvojnem

obdobju. Šola ne nastopa neposredno kot prenašalka ideoloških praks, temveč te posreduje skozi rituale šolskega življenja. Šolski aparat je močnejši ideološki dejavnik kot sistem parlamentarne demokracije ali javnih medijev. Noben sistem namreč nima na voljo tolikšnega števila ur na dan z obvezno navzočnostjo mladostnikov. Zato je popolnoma razumljivo »spopadanje« za to, katera ideologija bo obvladovala šolski sistem in posredno prihajajoče generacije mladih.

Javni in medijski govor o mladih in mladim tudi utrjuje in legitimira obči *pedagoški odnos* do njih. Delovati poskuša kot neposredna interpelacija mladih v subjekte, vendar v okviru predpisanega položaja nedoraslosti. Sklicevanje na njihove posebne potrebe je osrednja točka govora o mladih in mladim. Mnogi raziskovalci pišejo o pogosto poniže-

Maša Grošelj, Andrej Zalesjak in Nejc Cijan Garlatti

valnem, skoraj vedno pa podcenjevalnem tonu pisanja medijev in politikov, še zlasti, če gre za moteče ali neprilagojene mladostnike. Tudi pogosto romantiziranje mladih ne uravnoteži tega podcenjevanja, nasprotno, poudari ga, ker jih prikaže kot drugačne, potrebne posebne družbene skrbi in seveda nadzorovanja. Tako jih obenem marginalizira in romantizira.

S tem nikakor nismo izčrpali vseh sredstev *ideološkega konstruiranja javne podobe* mladih. Omeniti je potrebno tudi njihove lastne ideologije, ki se vzpostavljajo v okviru mladinskih kultur in subkultur. Te so v drugi polovici prejšnjega stoletja nastajale kot odziv na družbene in ideološke pritiske. Celotna ideološka podoba mladih je vedno rezultat obeh ideoloških moči, tako pritiska na mlade, da sprejmejo polo-

žaj socialnega otroštva, kot tudi njihovega odziva nanj.

Nepriznavanje aktivnega političnega državljanstva mladostnikov in njihova odsotnost iz javnega in političnega dogajanja lahko poglobi njihove občutke nemoči, kar jih privede v resnično družbeno anomijo. Odzivi na to so različni, na primer ad hoc politični aktivizem, cinična distanca do politike ali instrumentalizacija politike za svojo kariero. Takšne strategije pomenijo nezanimanje za usodo drugih, nizko stopnjo solidarnosti, prepričanje, da je družba sicer slaba, da pa so možni individualni »otoki sreče« ter umik iz javnega političnega prostora v sfero izključno zasebnega in posamičnega prizadevanja za čim boljše socialno samouvrstitev.

Nejc Cijan Garlatti in Stannia Boninsegna

VOLODJA: Živimo v drugačnih časih, bolj grobih, energičnih in dinamičnih. In to zahteva tudi takšne ljudi. Odkrito rečeno, želimo delovat tako, da se nam bo obrestovalo. Daj – dam.

V zadnjih desetletjih številne raziskave po Evropi, tudi v Sloveniji, kažejo, da naraščata obseg in teža problemov mladih, obenem pa tudi tveganje, ki ga prinaša reševanje teh problemov. Spreminja se tudi register vzrokov zanje, zato so vse težje ugotovljivi. Skrivajo se v disperzni mreži lokalnih in globalnih okoliščin, na katere ima posameznik ali posameznica zelo majhen vpliv, hkrati pa mora nekaj storiti, sicer se vsa teža posledic zvrne nanj oziroma nanjo. Ključni problem nove individualizacije je prav epistemološka prevara pozne moderne, v kateri se množice posameznikov vsak

zase potegujejo za čim boljši življenjski prostor in ne vidijo, da kolektivne in politične probleme drobijo v pesek samodiscipliniranega delovanja.

Nemški raziskovalci so že v devetdesetih letih zapisali: »Družbena kriza je dosegla mladino.« Ugotovili so, da mladost ne pomeni več relativno neobremenjenega obdobja učenja in pripravljanja na življenje, eksperimentiranja z različnimi izkušnjami in samopreizkušanja; mladi so vse bolj obremenjeni z nerazrešenimi vprašanji o prihodnosti. Sodobna družba dela je postala problem, a to pomeni, da postaja problem tudi mladost kot biografsko obdobje pripravljanja na družbo dela.

Raziskave tudi kažejo, da sodobni modernizacijski procesi promovirajo dve nasprot-

ni skupini mladih: enim ti procesi odpirajo nove možnosti in izzive, drugi pa so v tej tekmi potisnjeni na rob. Zmagovalci imajo družbene in osebne poti za izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja modernizacija. Mladi, ki se ne zmorejo prilagajati modernizacijskim zahtevam, ker so osebno in družbeno nanje manj ali sploh nepripravljeni, tvegajo, da bodo pristali med poraženci. Oboji imajo usodo le delno v svojih rokah, toda zmagovalci vedo, kaj z njo početi in kako jo usmerjati, da bodo imeli od tega korist.

Večinski odgovor mladih na hiperkompleksno življenjsko situacijo je implozija v zasebnost in politika zmanjševanja tveganj v življenjskih izbirah. Spremenjen odnos do javnosti in zasebnosti je kulturološki fenomen, značilen za vse sodobne mladine. Ko postajata tekmovalnost in selekcija za vstop v (prestižne) šole in (primerno) zaposlitev vse večji, so družinske socialne mreže in njihova čustvena podpora tako rekoč odločilne.

ALJA: V bistvu smo se že tako navadili na svoje bedno životarjenje, da tega sploh več ne opazimo. Moja mama, na primer, je knjižničarka in pravi: »Morava zmanjšat svoje potrebe.«

JELENA SERGEJEVNA: Če vas pogledam ... ni videt.

ALJA: Njene potrebe. Do mene pa je razumevajoča in ustrežljiva. Če rabim obleke, dodatno čisti po hišah. Bit danes dobro oblečen pomeni vstopnico za boljše življenje.

Življenjsko težišče odraščajočih je že po definiciji usmerjeno na družino in zasebnost in ne na javnost in delo. Na tem dejstvu je slonel razvoj industrije kulture in prostega časa. Ne gre le za ideologijo zasebnosti,

temveč za realen proces in realno možnost samooblikovanja življenjskih pogojev. Ta proces se je začel že v drugi polovici prejšnjega stoletja s preoblikovanjem patriarhalnih družinskih vzorcev v permisivne. Danes pa družina deluje kot zavetje pred zahtevami sveta, ki v visoko tekmovalnih družbah zanesljivo niso majhne.

V sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja so mladi zavračali ta imaginarij kot prostor nadzora in prisile, danes pa se zdi, da ga sprejemajo z obema rokama. Razlika je v tem, da so s starši dosegli nekakšno pogodbeno razmerje, kjer otroci brez večjih odporov uresničujejo njihove želje po socialni promociji. Starši pa morajo v zameno varovati in podpirati svoje potomce daleč nad obdobje psihosocialne odraslosti. Danes so morda celo starši bolj odvisni od otrok kot nasprotno, kajti samopodoba številnih staršev je bistveno vezana na življenjski uspeh njihovih otrok.

Podobno velja za šole in univerze. Tudi tam se uveljavljajo tiha pogodbeni razmerja med institucijo in mladimi, ki vstopajo vanjo. Privolitev v ta razmerja mlade disciplinira bolj kot vsaka pedagoška ali institucijska avtoriteta in prisila. Neizbrisna je tu vloga prikritega učnega načrta, ki skozi mehanizme izborov, tekmovalnosti, storilnostnih prisil in morale samoodgovornosti uvaja mlade v realen in surov svet odraslih, v vsakdanji boj za pridobitev ter ohranitev zaposlitve, za karijerne dosežke in višji življenjski standard. Šola si tako lahko privoščiti videz neavtoritarnosti in demokratičnosti. Dejansko pa proizvaja napetosti, stres in vsakdanje šolsko nasilje, vzroke za to pa mimogrede pripiše posamičnim šolarjem in njihovim staršem. Univerze so

Stannia Boninsegna, Maša Grošelj in Vito Weis

postale vsakdanja sestavina šolskega procesa in izgubljuje svoj nekdanji elitni značaj. Vloga univerze danes je predvsem v tem, da zaokroža celotni sklop institucij, ki skrbijo za normativno odraščanje mladih.

Tudi kulture mladih, mediji in nove tehnologije ne prebijejo tega okvira in ostajajo v mejah premislekov o individualnih možnostih in tveganjih. Omejitve niso v tem, da ne bi mogli ali smeli problematizirati teh meja, temveč v tem, da meje niso opazne, ker se zdi vse odprto in dostopno kritiki. Družina, šola, univerza, mediji, kultura torej dajejo mladim predvsem psihosocialno »opremo« za spopadanje s posamičnimi možnostmi in tveganji, ne pa za širšo in bolj zahtevno kritično refleksijo razmer.

Mladi se danes odzivajo na krizne izkušnje predvsem na dva načina: s privatiziranjem, umikom v svoje vsakdanje zasebne svetove, ter s prilagajanjem in izkoriščanjem vseh priložnosti, ki se jim ponujajo, tudi če bi to pomenilo odpoved kakšnim pomembnim interesom. Zapiranje mladih v njihove partikularne, individualno »zbrkljane« svetove in stile ni niti izraz težnje k večji individualnosti, kot se glasi priljubljena mantra zagovornikov individualizacije, niti izraz mladinskega egocentrizma in narcizma, kot menijo kritiki mladine, temveč je predvsem odziv mladih na realno zožene življenjske možnosti. Tudi pogoste ocene o narcizmu in egoizmu mladih so s tega stališča preozke.

PASA: Iz vašega zglada smo se že v otroštvu naučili hinavščine in pretvarjanja. To ste

Žiga Udir, Andrej Zalesjak, Vito Weis, Stannia Boninsegna in Maša Grošelj

nas naučili profesorji! Mi smo vaši otroci, ne posvojenci, in ne tajite nas, ker ste nas sami ustvarili!

Podaljšana ekonomska odvisnost od staršev zahteva od mladih, da vzdržijo številne konflikte, ki izvirajo iz te podaljšane koha-bitacije. Če upoštevamo še to, da po šolanju redko dobijo delo, ki ustreza njihovim kvalifikacijam, in da so na začetku običajno obsojeni na najnižja plačila, potem vidimo, da je postala cena mladosti zelo visoka. Nizka cena dela mladih nagrajuje zaposlovalce, ne mladih. Zaposlovalci se okoriščajo s poceni delovno silo, ki ima najnovejšo izobrazbo. Tako so mladi marginalizirani na trgu delovne sile, izključeni iz glavnih tokov družbe odraslih in posledično izvorov moči. Brez svojih ekonomskih in političnih predstavnikov imajo tudi malo pravic in

privilegijev ter nižji družbeni status. Odraščanje v pozni moderni je res kompleksen družbeni proces, ki kaže na temeljna družbena protislovja.

Mladi so zrcalo družbe, zato so njihove vrednote odraz družbe, v kateri živijo. Pri odraščajočih imata pomembno vlogo družina in šola. Čeprav se zdi, da si večina mladih želi biti bogatih in uspešnih, opažam, da je resnica drugačna; taka sporočila okolja, v katerem živijo, jih dušijo in omejujejo. Posledice so lahko uničujoče za ranljive in občutljive mladostnike, ki si želijo predvsem človeške topline, empatije in srčne besede. Mladi so razpeti med željami in pričakovanji odraslih ter svojimi sanjami. Prehitro jih označimo kot apatične, nesamostojne in neodgovorne. Kako naj bodo drugačni, če mi odločamo namesto njih! Sama jim skušam razložiti, da njihovo življenje ni odvisno samo od točk na maturi, da sreča ni pogojena le s poklicnim uspehom in debelo denarnico; da je srečen človek tisti, ki srečo deli z drugimi. Delo z mladimi mi po petindvajsetih letih učiteljskega poklica še vedno prinaša nove izzive, preizkušnje, včasih tudi bolečino, a največkrat zadovoljstvo. Naj svoje razmišljanje zaključim z naslovom ene od nalog na letošnjem tekmovanju za Cankarjevo priznanje – *Mladi želijo biti predvsem to, kar si želijo, in ne to, kar si želijo drugi*. Od nas odraslih pa je odvisno, ali jim bomo to dopustili.

Andrejka Markočič Šušmelj, profesorica na Gimnaziji Nova Gorica

Arna Hadžialjević

Nagrada Sklada Staneta Severja za igralske dosežke v slovenskem poklicnem gledališču

Decembra 2015 je Arna Hadžialjević v Škofji Loki prejela nagrado Sklada Staneta Severja za igralske dosežke v slovenskem poklicnem gledališču, in sicer za vloge Meščanke v *Zmaju*, Emme Bovary v *Gospo Bovary* in Vide v *Hura, Nosferatu!*, vse v produkciji ali koprodukciji SNG Nova Gorica. Komisija, ki so jo sestavljali Diana Koloini, Alen Jelen, Jaša Jamnik, Branko Šturbej in

predsednik Domen Valič, je nagrado utemeljila sledeče:

»Arna Hadžialjević svojo Emmo Bovary zastavi kot krhko, pa vendar tudi pretkano zakonsko ženo, polno neutolažljivega hrepenja in dolgočasja. Vidimo, kako pripravlja ture in avanture – med sanjarjenjem o Odrešeniku v samostanu in potem branjem o vitezih na konjih. Arna ustvari Emmo, ki se iz hahljave in neizkušene deklice s satiričnim podtonom, ki se z veseljem strinja z avtoriteto, postopoma prelevi v žensko, nezmožno nadzorovanja lastnih čustev in hotenj. Igralka natančno vodi svoj lik od provincialne fatalke in krhke sentimentalke do razočarane žene, ki v svojem neznosnem življenju vidi smrt kot edino rešitev.«

Iskrene čestitke!

Maša Grošelj

Maša Grošelj, študentka dramske igre na AGRFT, ki gostuje v uprizoritvi *Draga Jelena Sergejevna*, je decembra 2015 v Škofji Loki prejela **nagrado Sklada Staneta Severja** za študentko dramske igre, ker je z vlogo Gospe Smith v *Plešasti pevki*, v produkciji AGRFT, ustvarila v vseh pogledih izvrstno in presenetljivo inovativno igralsko kreacijo. Komisija je nagrado utemeljila sledeče:

»Njen dosežek izhaja na eni strani iz svežega razumevanja gledališča absurda in nje-gove funkcije v sodobnem svetu; hkrati pa je v svoji vlogi od začetka do konca študiozna, natančna in duhovita. Njena figura ves čas hodi po tankem robu med smešnim in

resnim; lonescovo tragiko govora in nezmožnost komunikacije nepopustljivo artikuli-ra v vsej svoji komični brezupnosti. Gospa Smith v izvedbi Maše Grošelj je tako hkrati komična in tragična figura, do konca ujeta v bolečo odsotnost smisla in predvsem gluho samoto, ki jo zgolj na videz blažijo vsakdanji družbeni in družabni rituali.«

Iskrene čestitke naši gostji!

Jožku Markiču

Ob nepričakovanem slovesu se vsak zase tiho spominjamo skupaj preživetih trenutkov, ur, let ... in se zavemo, koliko nas je Jožko Markič, ki ga kar naenkrat ni več med nami, s svojim bivanjem bogatil, radostil, plemenitil.

Dragi Jožko, rad bi se ti zahvalil v imenu sodelavcev, s katerimi si petintrideset let tkal novogoriško gledališko zgodbo – kot skrben rekviziter, kasneje tudi kot izvrsten režiser arhivskih posnetkov in predstavitvenih video posnetkov naših predstav, zadnja leta pa še kot neutruden borec za pravice vseh zaposlenih, posebej tistih, ki

to najbolj potrebujejo. Z nami si nesebično delil širino svojega duha, bogastvo znanja in izkušenj z najrazličnejših tehničnih in umetniških področij, predvsem pa čut za pravičnost, ki je v današnjih časih tako redka vrlina.

Dragi Jožko, v naših srcih boš z nami živel naprej.

Radoš Bolčina

Alojz Gradnik

Poslednji gost

O srce, komu še odpiráš vrata?
Poti so prazne, čas je že pred zimo,
pred pragom samo vran se zbira jata
in duša živa več ne hodi mimo.

Kje vse je, kar brez tehtnice in mere
razsipalo si, nudilo brez cene
in kje kipeči mošt je sladke vere,
kje njegov sok in kje njegove pene?

Vse gole stene so, okvirji sneti,
razbita okna, čaše so izpите,
nobena luč v turobni mrak ne sveti
in mize s prtom so prahu pokrite.

O srce, ti zapuščena gostilna,
brez kaplje vina in brez skorje kruha;
kdaj že so gostov lica neštevilna
zgubila se brez sluha in brez duha.

Le eden gost je, ki ima še priti.
Ne bo povedal, ob kateri uri,
ne bo zahteval jesti in ne piti
in samo tiho bo zaklenil duri.

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica / Slovene National Theatre Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 5, 5000 Nova Gorica, Slovenija / Slovenia
+386 5 335 22 00, +386 5 302 12 70 Faks / Fax
info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Direktorica, v. d. / General Manager

mag. **Neda Rusjan Bric** neda.rusjan-bric@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Pomočnica direktorice / Assistant to the General Manager

Martina Mrhar martina.mrhar@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / Business Secretary

Barbara Skorjanc barbara.skorjanc@sng-ng.si +386 5 335 22 10

Dramaturginja / Dramaturg

mag. **Ana Kržišnik Blažica** ana.krzisnik@sng-ng.si +386 5 335 22 15

Lektor / Language Consultant

Srečko Fišer srecko.fiser@sng-ng.si +386 5 335 22 02

Dramaturginja in vodja AMO / Dramaturg and Chief of AMO

Tereza Gregorič tereza.gregoric@sng-ng.si +386 5 335 22 01

Odnosi z javnostjo / Publicity Manager

Dominika Prijatelj dominika.prijatelj@sng-ng.si +386 5 335 22 50

Organizatorica / Organizer

mag. **Barbara Simčič Veličkov** organizacija@sng-ng.si +386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / Chief Accountant

Goran Troha Žvokelj g.troha-zvokelj@sng-ng.si +386 5 335 22 07

Tehnični vodja / Technical Director

Aleksander Blažica aleksander.blazica@sng-ng.si +386 5 335 22 14

Svet SNG Nova Gorica / Council SNT Nova Gorica

Matjaž Kulot (predsednik / president), mag. Elena Zavavlav Ušaj (podpredsednica / vice president), Zorko Kenda, dr. Matjaž Šekoranja, Marjan Zahar

Strokovni svet SNG Nova Gorica / Expert Council SNT Nova Gorica

Srečko Fišer (predsednik / president), Jaka Andrej Vojevec (podpredsednik / vice president), Bojan Bratina, prof. Tomaž Gubenšek, Kristijan Guček, Igor Komel

Blagajna / Box Office

+386 5 335 22 47 blagajna.sng@siol.net

vsak delavnik / workdays 10.00–12.00 in / and 15.00–17.00

ter uro pred pričetkom predstav / and an hour before each performance

Član Evropske gledališke konvencije

Pobudnik gledališkega združenja NETA – New European Theatre Action

Sponzor

Medijska sponzorja

Gledališki list Mini teatra, SNG Nova Gorica (letnik 61, številka 8)

Izdajatelj SNG Nova Gorica, predstavnica mag. Neda Rusjan Bric

Urednici mag. Ana Kržišnik Blažica, Laura Brataševc

Uredniški odbor Srečko Fišer, Tereza Gregorič, Martina Mrhar

Lektorica Laura Brataševc

Fotografi Blaž Erzetič (str. 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28),

Željko Stevanic – Arhiv CTF UL AGRFT (str. 31), Jaka Varmuž (str. 30)

Oblikovalec Blaž Erzetič

Prelom in tisk A-media

Naklada 600

ISSN 1581-9884

Dejavnost SNG Nova Gorica financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

